

5777

Torah from Around the World

Bedenk altijd: vreugde is niet iets bijkomstigs in je spirituele zoeken. Het is van levensbelang.

Rabbi Nachman van Bratzlav

Sjabbat 22 oktober 2016 / 20 tisjri, Sjabbat Chol haMoëd Soekot, Sjemot 33:12 – 34:26

Tanach: blz. 179 - 181

Haftara: Jechezkel 38:18 – 39:16

Tanach: blz. 1117 - 1119

Ook wordt gelezen Kohelet/Prediker

Tanach: blz. 1580 - 1596

Commentaar: Rabbijn Aubrey R. Korotkin. Zij is de spirituele leider van Temple Beth Israel in Altoona, Pennsylvania. Ze werkt aan een promotie in rabbijnse studies aan het Hebrew-Union College-Jewish Institute of Religion

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Een tijd voor alle behagen

De kans is groot dat velen van ons het gedeelte uit *Kohelet/Prediker* kennen dat begint met: „Er is een tijd voor alles”, alleen maar omdat we het tijdens een begrafenis hebben gehoord of – dankzij Pete Seeger z.l. - bij een folkloristisch dans- en muziektijdstip. Maar het boek *Kohelet*, in het Hebreeuws bekend onder de naam van de vermoedelijke schrijver, *Kohelet*, is een van de vijf *megillot* (rollen) in Tanach, die op de feestdagen worden gelezen. *Kohelet* wordt gelezen op Sjabbat Chol haMoëd Soekot (de Sjabbat vallend op de zogeheten ‘tussendagen’ van Soekot, red.); theologisch gezien lijkt het ook het meest problematische.

De beelden in de gepassioneerde erotische poëzie van Sjer haSjieriem (Hooglied) worden met Pesach geïdentificeerd als van toepassing op de liefde tussen God en Israël. Het boek *Ruth*, dat wordt gelezen op Sjawoe’ot (Wekenfeest) verbindt het Verbond op Sinai met dat van de veronderstelde ‘eerste bekeerling tot het Jodendom’. Vele Joden lezen het boek *Klaagliederen*, met zijn teksten van rouw, op Tisja beAv (Verwoesting van de Tempel). En het boek *Esther*, met al zijn luim, wordt natuurlijk gelezen op Poeriem.

Maar *Kohelet* behoort tot het genre van de wijsheidsliteratuur en niet zozeer tot het verhalende genre. Het heeft zijn bronnen in de filosofie en minder in de geschiedenis. De schrijver mag dan suggereren dat we eten, drinken en vrolijk zijn, maar zijn toon is somber en zijn visie op het leven is dat het leven uiteindelijk futiel is, ‘ijdel’, ‘niets dan leegte’. Dus als de auteur schrijft (*Kohelet* 3:17): „De rechtvaardige en de boze, God zal hen berechten,” wat is dan het punt dat wordt gemaakt?

Zodra de Hoge Feestdagen eindigen, na het sluiten van de poorten met *Neïla* op Jom Kippoer, hebben wij - Amerikaanse Joden - de neiging om ons gevoel van onzekerheid over de toekomst op te bergen. Hetzelfde geldt niet voor Israël, waar de hete zomer plaats maakt voor wat een herfst vol regen moet worden. Wij kunnen weliswaar ons gebed voor dauw inwisselen voor een gebed voor regen in het *gewoerot*-gedeelte van de *Amida* (Achttiengebied), maar voor de meesten van ons bestaat er een

grote afstand tot de onaangename gevolgen die de natuurkrachten hebben op het leven van degenen die leven in Israël en het grootste deel van de wereld.

Kohelet geeft ons de mogelijkheid om op Soekot de binding met Israël op een lichamelijke wijze te voelen. De emotionele onzekerheid blijft bestaan, en wordt nu versterkt door de oncontroleerbare fysieke kracht van de natuur. Het zet ons op onze kosmische plaats, opdat we niet te zelfgenoegzaam zijn over ons relatieve comfort en onze relatieve bestaanszekerheid. „Wie van geld houdt, kan er niet genoeg van krijgen. Wie verzot op rijkdom is, is altijd op meer gewin belust. Ook dat is leegte,” leert de schrijver. „Een arbeider slaapt goed, of hij nu veel of weinig te verteren heeft, maar wie zwelgt in rijkdom, kan de slaap niet vatten.” (Kohelet 5:9, 11)

Kohelet, met zijn theologische uitdagingen, lijkt daarom perfect te passen bij Soekot en zijn mitswoot met betrekking tot fysieke uitdagingen. Slapen we rustig in de soeka of is het te moeilijk om niet van het comfort van onze zachte bedden te genieten? Eten we in dankbaarheid in de soeka of verliezen we de zin daarin door een beetje koude of een korte regenbui? Onderwijzen we onze kinderen in de natuurlijke omgeving van een soeka of verlangen we naar de strakke ordening van het klaslokaal?

Maar terwijl wij proberen om voorbij het comfortabele te geraken en het leven meer betekenisvol te maken, is de bevinding van de schrijver dat niets lijkt uit te pakken zoals we het hebben gepland. Immers, we hebben juist de Tora uitgelezen met het laatste stuk van het boek Dewariem/Deuteronomium en zijn theologie dat God de rechtvaardigen beloont en de kwaadaardigen straft. Kohelet ziet daar geen voorbeelden van. „Een leven met een strak verband tussen daad en zijn gevolgen, tussen deugd en beloning, tussen slechtheid en straf, zou logisch zijn”, schrijft Michael V. Fox in de introductie van het Bijbelcommentaar op Prediker van de Jewish Publication Society (*Kohelet: A Modern Commentary on Ecclesiastes*, red. Leonard S. Kravitz en Kerry M. Olitzky, in *JPS Bible Commentary: Ecclesiastes*, uitg. UAHC Press, New York, 2003, blz. 1) „Maar Kohelet ziet dat dat niet gebeurt, en hij raakt terneergeslagen door het volledig verdwijnen van iedere betekenis, zoals die aan het licht komt door de tegenstellingen waarmee het leven is doordrenkt.” Vandaar dat Kohelet de wereld uiteindelijk ziet als *hevel*, zinloos, futiel, absurd.

Kohelet, vraagt inderdaad meteen aan het begin: „*Ma jitron le-adam bechol amato*”, „Welk voordeel heeft de mens van al zijn gezwoeg, waarmee hij zwoegt onder de zon?” (Kohelet 1:3) Het commentaar op Kohelet in de Soncino-uitgave wijst erop dat het woord 'jitron' verwijst naar 'profijt' – zoals een positief saldo in een boekhouding – en nergens anders in de Tanach is te vinden. Het suggereert dat Kohelet al op het verkeerde been begint met de foute „maatstaf waarmee hij de waarde van dingen en ervaringen meet,” (*The Five Megilloth with Hebrew Text & English Translation*, red. rev. Dr. A. Cohen, uitg. The Soncino Press, Londen, 1996, blz. 109), en dat hij op de een of andere manier verwacht dat hij in staat is om een voordeel in het leven te kunnen aantonen zoals een positief saldo in een boekhouding. Maar het komt me voor dat hij een retorische vraag stelt, om die vervolgens te kunnen beantwoorden met een antwoord dat imperfect maar aanvaardbaar is.

Zoals Fox aantekent vindt Kohelet geen verklaring voor de absurditeit van het leven; het beste dat hij kan doen is aanbevelingen geven: „Zoals je niet weet wat de weg is van de wind en evenmin van de beenderen in de gevulde moederschoot – evenzo heb je geen weet van het doen van God waarmee Hij alles doet. Zaai je zaad in de ochtend en gun ook tegen de avond je hand geen rust; want je weet niet wat het meest geschikt is, het een of het ander, of dat die twee zo goed zijn als één.” (Kohelet 11:5-6)

Midrasj Kohelet Rabba gaat ervan uit dat dit betekent dat we het meeste moeten maken van elke dag, helemaal tot het einde. De rabbijnen geven voorbeelden van het nastreven van werk, huwelijk, familie en de studie van de Tora, aan het einde van het leven net zo goed als in de jeugdijaren; maar we kunnen hetzelfde principe toepassen op alles wat wordt nagestreefd. Leef het leven in zijn volheid, zeggen zij, alsof vandaag jouw laatste dag kan zijn, „zolang nog niet duister wordt de zon en al het licht, de maan en de sterren (...).” (Kohelet 12:2)

In plaats van een boodschap over de ijheid van het bestaan, is dit een boodschap van hoop: Zelfs als we de betekenis van het leven in een of andere grotere kosmische zin niet kunnen achterhalen, dan nog

vinden we een doel en een bevrediging in de taken van het dagelijkse leven. We kunnen scheppen en we kunnen delen; we kunnen genezen en we kunnen liefhebben. Misschien minder dan we zouden willen, of van korter duur dan we zouden willen. Maar God voorziet ons van „een tijd voor alle behagen onder de hemel.” (Kohelet 3:1)